

LUND UNIVERSITY

Konkurrensrätt i förändring: modernisering, decentralisering och rättssäkerhet

Lidgard, Hans Henrik

Published in:
Europarättslig tidskrift

2003

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Lidgard, H. H. (2003). Konkurrensrätt i förändring: modernisering, decentralisering och rättssäkerhet. *Europarättslig tidskrift*, (1), 9-17.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

Juridiska fakulteten

LUP

Lunds Universitets Publikationer

Institutionellt Arkiv vid Lunds Universitet

Adress: <http://www.lu.se/forskning/avhandlingar-och-publikationer>

Detta är en digitaliserad version av
en artikel i tidskriften Europarättslig tidskrift.

Referens för den publicerade versionen:

Lidgard, Hans-Henrik.

Konkurrensrätt i förändring:

modernisering, decentralisering och rättssäkerhet.

Europarättslig tidskrift, nr 1, 2003, s. 9-17.

Publicerad i LUP med tillstånd från utgivaren.

Digitaliseringen har skett inom projektet Retrodigitalisering
av nutida svårtillgänglig svenskpublicerad HumSam-
forskning, finansierat av Kungliga biblioteket.

KONKURRENSRÄTT I FÖRÄNDRING: MODERNISERING, DECENTRALISERING OCH RÄTTSSÄKERHET

Hans Henrik Lidgard*

EG-kommissionen har sedan 1997 arbetat med att revidera den europeiska konkurrensrätten och anpassa den till modern ekonomisk teori. Moderniseringen har lett till att regelverket förtydligats genom det vertikala gruppundantaget (1999),¹ de horisontella gruppundantagen (2001)² och bildistributionsundantaget (2002).³ En revision av 1996 års teknikförordning ligger i tiden.⁴

Även procedurreglerna genomgår genomgripande förändringar, delvis som en konsekvens av moderniseringen, men också som en förberedelse för utvidgningen av EU. I november 2002 antog rådet den ännu namnlösa förordning,⁵ som år 2004 ska ersätta förordning 17/62. I ett slag ställs traditionella europeiska konkurrensrättsstrategier på huvudet när kommissionen länkar ihop sig med de nationella konkurrensmyndigheterna för att skapa ett brett nätverk för att upprätthålla en effektiv konkurrens i det framtida Europa.

* Docent, Lunds universitet.

¹ Kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden, EGT 1999 L 336/21.

² Kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal, EGT 2000 L 304/3 och Kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling, EGT 2000 L 304/7.

³ Kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn, EGT 2002 L 203/30.

⁴ Kommissionens utvärderingsrapport rörande gruppundantagsförordning nr 240/96 om avtal om tekniköverföring. Se kommissionens hemsida http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/technology_transfer/sv.pdf.

⁵ Rådets förordning (EG) nr .../2002 av den 26 november 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, ä.e.p. Se kommissionens hemsida http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/legislation/14858_sv.pdf.

En tredje omvälvande aktivitet under denna förändringarnas höst har skett inom koncentrationsområdet, när förstainstansen under tämligen uppseendeväckande former gjort tummen ner för kommissionens hantering av företags-sammanslagningar. Kommissionen, som tidigare fått medhåll från domstolen i alla koncentrationsärenden, har på kort tid förlorat tre mål i rad. Bakslagen i domstolen är inte oväsentliga och kommissionen har på olika sätt markerat att man tar kritiken på allvar. I december 2002 publicerades ett förslag till revision av 1989 års fusionsförordning,⁶ som i viss utsträckning innebär en uppstramning av regelsystemet.

Förändringsprocessen är snabb och omfattande och ger upphov till en hel del frågor, som kommer att sysselsätta doktrinen framöver. En sådan är om förändringarna riskerar att urholka rättssäkerheten i konkurrensprocessen som ett resultat av att kommissionens makt över enskilda och företag blivit alltför stor.

1. MODERNISERING

Ledtemat i moderniseringsprocessen har varit att anpassa de konkurrensrättsliga övervägandena till ekonomisk teori om vad som leder till samhällsskadliga effekter. Under tidigare perioder har gemenskapsrätten intagit en formell hållning till konkurrenssnedvridning och ofta fördömt handlingar utan hänsyn till deras ekonomiska konsekvenser. Det bästa exemplet är ingreppen mot exklusiva vertikala samarbetsavtal. Att avtalsparterna låst sig till varandra och därigenom uteslutit andra från samarbetet har betraktats som en begränsning av konkurrensen. Den ökade mellanmärkeskonkurrens som samarbetet i allmänhet lett till har haft en mer sekundär betydelse.

Med moderniseringen har gemenskapen övergivit en alltför rigid formell inställning och dämpat försöken att detaljstyra hur parterna får reglera sina inbördes mellanhavanden. Ansträngningarna har i stället inriktats på att förtydliga de allvarliga konkurrensöverträdelserna.

På det stora hela har förändringarna välkomnats av industrin och några större svårigheter att anpassa sig till kommissionens nya gruppundantag och olika tillkännagivanden verkar inte att ha förekommit i praktiken. De gränser som kommissionen uppställt för gruppundantagens tillämplighet – ca 25-30% marknadsandel – har i allmänhet varit så generöst tilltagna att de trots principiella betänkligheter kunnat godtas.

⁶ Proposal for a Council Regulation on the control of concentrations between undertakings ("The EC Merger Regulation") presented by the Commission, Brussels, 11.12.2002 COM(2002) 711 final Se kommissionens hemsida <http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/review>.

2. DECENTRALISERING

Den nu antagna tillämpningsförfordningen, syftar till att skapa ökad effektivitet i hanteringen av konkurrensärenden och befria kommissionen från det betungande arbetet att ta ställning till alla anmälda avtal. Förfordningens huvudmål är att delegera den löpande hanteringen av konkurrensärenden till nationella myndigheter och domstolar, vilket åstadkoms genom att artikel 81.3 ges direkt effekt och nationella myndigheter ges både rätt och skyldighet att tillämpa de europeiska konkurrensreglerna vid sidan av sin nationella rättsordning. Kommissionen skapar ett nätverk mellan de nationella myndigheterna och inriktar sig på att fungera som samordnare av och rådgivare till dessa och till de nationella domstolarna. Kontrollen släpper dock kommissionen inte ifrån sig, utan avser att med gruppundantag och tillkännagivanden dra upp den övergripande färdriktningen. Samtidigt förbehåller sig myndigheten möjligheten att ta över hanteringen av principiellt viktiga beslut.

Decentraliseringen är en nödvändighet. Kommissionens resurser har genom åren varit hårt ansträngda och det är beundransvärt att "DG Comp" med relativt små medel kunnat styra utvecklingen på sätt som skett. Med införlivandet av de nationella myndigheterna i nätverket tiodubblar kommissionen säkert resurserna och kan själv koncentrera sig på de allvarligaste överträdelseerna.

Därmed inte sagt att den nya förfordningen inte föranleder diskussion. Tvärtom, den innehåller en rad nymodigheter, som behöver övervägas och preciseras i en framtida praxis och det är mer än troligt att domstolar får anledning att ingripa och finna balanserade lösningar på tolkningsproblem. Låt mig peka på några påtagliga frågetecken:

2.1 Bevisbördan

Förfordningens artikel 2 uttrycker den tämligen naturliga regeln att myndigheten har bevisbördan för att en överträdelse av artikel 81.1 föreligger, medan företaget har att styrka att förutsättningarna för undantag enligt artikel 81.3 är uppfyllda.

Frågan är dock vilken grad av bevisning som erfordras för att respektive part ska anses ha uppfyllt sin bevisuppgift. Tidigare har företag vid tveksamhet anmält avtalet med begäran om ickeingripandebesked och/eller undantag. Huruvida myndigheten tyckt att avtalet fallit utanför artikel 81.1 eller snarare menat att det i princip är förbjudet, men kan beviljas undantag enligt artikel 81.3, har rent faktiskt inte haft så stor betydelse. I bägge fallen har företaget med full säkerhet kunnat gå vidare och genomföra de tilltänkta transaktionerna. Den säkerhet, som ett godkännande i en eller annan form inneburit, elimineras dock av den nya förfordningen. Nu får företagen agera på egen risk och prövningens

stund kommer när myndigheten ingriper eller aktiviteten ifrågasätts i ett civilrättsligt förfarande.

I detta skede blir bevisfrågor avgörande. Är det så att varje formell begränsning av konkurrensen leder till att artikel 81.1 är tillämplig och myndigheten lätt kan visa att överträdelse av artikel 81 föreligger, faller det en tung börda på företaget att visa att förutsättningar för undantag enligt artikel 81.3 förelåg när avtalet ingicks. Måste däremot myndigheten visa att en handling har en samhällsskadlig effekt för att artikel 81.1 ska bli tillämplig, blir det mer balans mellan parterna. Då kommer den europeiskt synsätt att snabbt närma sig det amerikanska, enligt vilket vissa förfaranden "per se" är förbjudna; nämligen de som i Europa benämns "hard core". Övriga "rule of reason" fall blir föremål för en individuell bedömning där ekonomiska parametrar och verkliga effekter får stor betydelse.

2.2 Nätverkets omfattande befogenheter

Andra avvägningar i den nya förordningen ger också anledning till överväganden. För att skapa effektivitet i systemet ska myndigheterna samverka i informationsinhämtande och mellan sig sprida resultatet. De långtgående befogenheterna att göra "husrannsakan" genom s.k. "dawn raids" kvarstår, men utvidgas till att omfatta även företagsledningens privata sfär. Vid misstanke kan således individers hem bli föremål för myndighetens inspektion.

Det är långtgående ingrepp. Förordningen innehåller förvisso processuella säkerhetsventiler och hänvisar i sin preambel till respekten för fundamentala fri- och rättigheter. Likväl ställer man sig undrande till om få fall av missbruk verkligen kan få leda till så omfattande ingrepp.⁷ Tysk rätt innehåller krav på domstolsgranskning av alla inspektionsbeslut. I Sverige gäller inte detta för normala kommissionsinspektioner. Även om nyare rättspraxis⁸ inte ger den nationella domstolen någon större möjlighet att förhindra en inspektion, ökar rättssäkerheten om kommissionen tvingas redogöra för sitt tilltänkta ingrepp för en nationell domstol innan det kan verkställas.

En andra reflektion gäller hur känslig information med de nya reglerna kommer att spridas mellan myndigheterna i Europa. Även här innehåller förordningen säkerhetsspärrar, men det kan likväl inte uteslutas att information, som

⁷ Kommissionen, beslut 2001/716/EG, *SAS/Maersk Air*, 18 juli 2001, EGT 2001 L 265/15, särskilt punkt 89.

⁸ EG-domstolen, mål C-94/00, *Roquette Frères SA mot Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes*, 22 oktober 2002, ä.e.p. Tolkningsfråga från Cour de Cassation (Frankrike) rörande tolkningen av artikel 14 i förordning 17 och tolkning av domslutet i EG-domstolen, förenade mål 46/87 och 227/88, *Hoechst mot EG-kommissionen*, [1989] REG 2859 för att fastställa kommissionens undersökningsbefogenheter och gränserna för den nationella kontrollen.

insamlats i ett syfte i ett land, kan komma att utnyttjas i ett helt annat syfte av ett annat lands myndighet.

2.3 Långtgående påföljder

Risken för höga böter kvarstår i den nya förordningen och skärps i vissa avseenden. Påföljden fastställs mot sådana faktorer som allvar – d.v.s. överträdelsens art, dess konkreta påverkan på marknaden, om den är mätbar, och omfattningen av den relevanta geografiska marknaden – och varaktighet.⁹ Förordningen (artikel 23.5) framhåller liksom tidigare att påföljderna inte är av kriminell natur. Det är kanske naturligt eftersom gemenskapen saknar befogenheter att kriminalisera inom ramen för första pelaren. Likväl framstår icke-kriminaliseringen mest som en läpparnas bekännelse. Bortsett från artikel 23 har konkurrensrättens böter många drag av brottspåföljd. Än tydligare är att förordningen på ett tydligt sätt öppnar upp för att konkurrensrättsliga överträdelser kan vara kriminaliserade i den nationella rättsordningen och inget i förordningen hindrar en sådan hårdare inställning.

Vid sidan av böter kan kommissionen besluta om förelägganden, som leder till att den konkurrensrättsliga överträdelsen upphör. Företagen kan åläggas att leverera, licensiera, eller upphöra med olika aktiviteter. Dessa beteenderelaterade påföljder är kända från äldre praxis. Nyheten i tillämpningsförordningen är att kommissionen också kan besluta om strukturella påföljder (preambelns punkt 12). I princip kan företag beordras att dela sig om det är en förutsättning för att konkurrensen ska kunna återupprättas. Ett sådant strukturellt ingrepp har tidigare inte medgivits i Europa.¹⁰ Närmaste parallell är konkurrensmyndigheternas rätt att förhindra koncentration som leder till en dominerande ställning, vilket trots allt är en helt annan sak än att bryta upp en existerande enhet. Tanken leds naturligtvis till de långtgående amerikanska ingreppen, senast aktualiserade i de olika processerna mot Microsoft.

Den nya lagstiftningens tillkomst behöver också diskuteras. Tillämpningsförordningen är antagen av rådet på förslag av kommissionen. En del av nymodigheterna har varit föremål för diskussion under processen från vitbok till färdig lag, men mycket är en diskussion bakom stängda dörrar. Denna typ av lagstiftning kräver en betydligt större öppenhet och större medverkan från

⁹ Riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget. Se kommissionens hemsida http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/legislation/98c9_sv.html.

¹⁰ Notera dock att EG-domstolen i Continental Can-fallet använde sig av ordvändningar, som mycket väl kan uppfattas som att en företagsuppdelning faller inom gemenskapens kompetens när ett dominerande företag stärker sin dominans ”... regardless of the means and procedure by which it is achieved ...”. Se ECJ, Case 6/72, *Europemballage Corp. & Continental Can Co. Inc v EC Commission*, 21 February 1973, [1973] ECR 215, [1973] CMLR 199, premiss 27.

demokratiskt valda instanser. Ingreppen i den individuella friheten är på flera punkter sådana att grundläggande värden, som ibland t.o.m. kan åtnjuta konstitutionellt skydd, sätts i fara. Kommentaren är lika relevant för kommissionens gruppundantag, som ingalunda bara är undantag, utan faktiskt tillkomna för att på ett långtgående sätt reglera beteenden. Rådet har delegerat rätten att utfärda förordningar till kommissionen. Med tanke på deras långtgående betydelse borde processen lyftas från kommissionens trängre krets till de ”demokratiska” institutionerna. Här finns en verklig uppgift för EU-parlamentet.

3. KONCENTRATION OCH RÄTTSSÄKERHET

Frågan som det förda resonemanget leder till är om inte effektiviteten i konkurrensövervakningen börjar ta sådana proportioner att andra grundläggande värden riskeras. Förstainstansens domar under hösten 2002 i tre fusionsfall¹¹ och EG-kommissionens reaktion på dessa kan delvis belysa problemet.

Samtliga fall gäller överklaganden av kommissionens beslut att förbjuda företagens koncentrationsplaner. I tidigare överklaganden har domstolen gått på kommissionens linje, men i 2002 års fall signalerar förstainstansen en tuffare attityd mot myndigheten. Kommissionens officiella reaktion har varit ödmjuk.¹² Kommissionen behöver förbättra sina rutiner och en ”superekonom” ska anställas inom DG Comp. Den inofficiella reaktionen mellan skål och vägg är hårdare: Förstainstansen drivs av en felaktig inställning till förordningen, förstår inte grundläggande ekonomiska resonemang och skapar med sin bevisbördefördelning ett närmast omöjligt arbetsklimat för kommissionen.

För den utomstående betraktaren framstår dock domstolens reaktion som tämligen väl avvägd. Först och främst är utslagen i princip förmånliga för kommissionen genom att domstolen accepterar att kommissionen kan ingripa när en kollektiv dominans blir följden av en sammanslagning (*Airtours*) och att hänsyn ska tas till ”portföljmakt” (*Schneider/Legrand*) eller att förhållandena på en angränsande marknad har betydelse vid bedömningen av om en dominerande ställning uppkommer eller förstärks (*Tetra/Sidel*). Inget var självklart före dessa utslag och i så måtto måste utslagen betraktas som en framgång för kommissionen.

¹¹ Förstainstansrätten, (femte avdelningen i utökad sammansättning), mål T-342/99, *Airtours plc, mot kommissionen*, 6 juni 2002, ä.e.p., 2002 C.M.L.R 317; (première chambre), l'affaire T-77/02, *Schneider Electric SA contre Commission (Legrand SA)*, 22 octobre 2002, ä.e.p.; och (First Chamber), Case T-5/02, *Tetra Laval BV v EC Commission (Tetra/Sidel)*, 25 October 2002, ä.e.p.. Den senare domen är numera överklagad till EG-domstolen.

¹² Se tal av Mario Monti; Merger control in the European Union : a radical reform European Commission/IBA Conference on EU Merger Control Brussels, 7 November 2002. Se kommissionens hemsida <http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten>.

Däremot laborerar fusionsförordningen¹³ med begrepp som inte är entydiga när avgörandet för om en koncentration ska tillåtas eller inte hänger på

- a) behovet av att bevara och utveckla en effektiv konkurrens inom den gemensamma marknaden mot bakgrund av bl.a. strukturen på alla de berörda marknaderna och den faktiska eller potentiella konkurrensen från företag som är belägna antingen inom eller utanför gemenskapen,
- b) de berörda företagens marknadsställning och deras ekonomiska och finansiella styrka, leverantörernas och konsumenternas valmöjligheter, deras tillgång till leveranser eller marknader, rättsliga eller andra hinder för inträde på marknaden, utvecklingen av tillgång och efterfrågan på de aktuella varorna och tjänsterna, avnämaringintressen i mellanliggande och slutliga distributionsled samt utvecklingen av tekniskt och ekonomiskt framåtskridande, förutsatt att detta är till gagn för konsumenterna och inte utgör ett hinder för konkurrensen.¹⁴

Även om domstolen bekräftar att kommissionen måste tillåtas en tämligen vid skönhet prövning,¹⁵ förefaller beskedet från domstolen genomgående i de tre aktuella domarna att vara att domstolen avser att testa om kommissionen uppfyllt sin bevisbörda. I vissa sammanhang sätts beviskraven mycket högt, som i Tetra/Sidel-fallet när kommissionen närmast förutsätter att företagen i framtiden kommer att begå lagöverträdelser eller bryta mot gjorda åtaganden.¹⁶ I andra fall anses kommissionen inte ha uppfyllt sin bevisbörda i tillräckligt hög utsträckning när domstolen kan visa att det finns alternativa möjligheter.¹⁷

Sett i det större perspektivet, mot bakgrund av de omfattande lagändringar som genomförts under senare år och de långtgående ingrepp som myndigheternas åtgärder innebär i konkurrensärenden, framstår domarna som ett hälso-tecken. De ifrågasätter inte behovet av att upprätthålla en effektiv konkurrens i gemenskapen, utan går snarare ganska långt i sin uttolkning av gemenskapsrätten. Däremot kan domarna ses som en skärpning i attityden av vilka krav som måste ställas på myndigheternas bevisning.

¹³ Rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer, EGT 1989 L 395 med Rättelse i EGT 1990 L 257/13 med ändringar introducerade genom rådets förordning (EG) nr 1310/97, av den 30 juni 1997, EGT 1997 L 180/1.

¹⁴ Id. Artikel 2.

¹⁵ Mål T-5/02, *Tetra/Sidel*, fn. 11, premiss 119: "As a preliminary point, it must be recalled that the substantive rules of the Regulation, in particular Article 2, confer on the Commission a certain discretion, especially with respect to assessments of an economic nature. Consequently, review by the Community judicature of the exercise of that discretion, which is essential for defining the rules on concentrations, must take account of the discretionary margin implicit in the provisions of an economic nature which form part of the rules on concentrations."

¹⁶ Mål T-5/02, *Tetra/Sidel*, fn. 11, premiss 162.

¹⁷ Mål T-5/02, *Tetra/Sidel*, fn. 11, premiss 155.

Av en händelse har kommissionen mycket snabbt kunnat besvara den utmaning som förstainstansrättens domar innebär. Den 11 december 2002 – i överensstämmelse med den ursprungliga tidtabellen – publicerades kommissionens förslag till revision av fusionsförordningen.¹⁸ Kommissionen vidhåller den gamla uppfattningen att företagskoncentration ska prövas mot risken för att en dominerande ställning skapas eller förstärks och anammar således inte det amerikanska synsättet att huvudfrågan är om konkurrensen på ett betydelsefullt sätt minskat. Skillnaden kanske inte ska överdrivas. Däremot innebär förslaget att tidsfristerna görs mer realistiska utan att tempot i bedömningen går förlorat. Parternas insyn i processen ökar också samtidigt som växelspelet mellan kommission och nationella myndigheter förbättras. I ett särskilt tillkännagivande om horisontella företagsammanslagningar preciserar kommissionen de parametrar som ska prövas och också hur sådana motverkande faktorer som köpkraft, marknadstillträde och brist på alternativ ska bedömas. Detta första tillkännagivande ska följas av preciseringar rörande vertikala och konglomerata sammanslagningar. Kommissionen meddelar också att chefsekonomerna ska anställas och att internkontrollen ska skärpas för att garantera en rättssäker handläggning.

Genom att skärpa kriterier och förbättra den interna kontrollen av de beslut som fattas kan mycket vinnas. Risken för att allmänhet och företag upplever de långtgående ingreppen som skönsmässiga, grundande på lösliga och tveksamma principer måste till varje pris undvikas om den framgångsrika politiken ska kunna upprätthållas. Det är bara när myndigheterna noga gjort sin läxa som de kan räkna med att vinna gehör för sin uppfattning.

3.1 Konklusion

Moderniseringen av konkurrensrätten är i allt väsentligt genomförd. Nu gäller det att implementera det nya tänkandet i en utvidgad union. För detta arbete har grunden lagts genom den nya tillämpningsförordningen, som dessutom skapar ökat manöverutrymme för kommissionen. De närmaste åren får visa om rättssäkerhetsaspekter har tillgodosetts på ett rimligt sätt.

Lyckas kommissionen inte tillfredställa grundläggande rättssäkerhetskrav, finns det god anledning att överväga den kritik som idag växer sig allt starkare mot att konkurrensmyndigheterna har fått alltför omfattande befogenheter. Kritiken syftar ytterst till en mer demokratisk lagstiftningsprocess och att beröva myndigheterna rätten att fatta beslut, som på ett avgörande sätt griper in i den industriella verksamheten. Myndigheterna kan vara utredare och åklagare, men den dömande makten måste överlätas åt domstolarna i ett traditionellt

¹⁸ Förslaget, fn 6. Se även Commission adopts comprehensive reform of EU merger control, Brussels, 11 December 2002, IP/02/1856.

kontradiktoriskt förfarande. Först därigenom kan en rimlig balans säkras. Så har procedurfrågorna lösts i USA. Idag finns det knappast skäl för att förespråka en sådan utveckling, men det vill till att balansen mellan enskilda och myndigheter kan bibehållas också i framtiden.